

І.Г. Яворський, О.О. Зубач, О.М. Зінчук

КЛІНІКО-ПАТОМОРФОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕТАЛЬНИХ ВИПАДКІВ ЛЕПТОСПІРОЗУ

Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького

Досліджено клінічні та патоморфологічні особливості 103 летальних випадків лептоспірозу. Серед причин смерті від лептоспірозу перше місце посідає нирково-печінкова недостатність (57,3 %), у решти хворих – поліорганна недостатність (14,5 %), інфекційно-токсичний шок (9,75 %), ізольована гостра ниркова недостатність (9,75 %) та геморагічний синдром (8,7 %).

Ключові слова: лептоспіроз, ускладнення, причини смерті.

Відповідно до сучасних наукових уявлень лептоспіроз вважається одним з найрозповсюдженіших зоонозів на планеті і протягом багатьох десятиліть залишається серйозною проблемою для епідеміологів і клініцистів [1-3]. Рівень захворюваності на цю недугу коливається у світі в широких межах, на що істотно впливають як кліматичні умови (найвища захворюваність спостерігається в країнах з вологим і гарячим кліматом), так і рівень санітарно-гігієнічного благополуччя та економічний розвиток [4, 5]. Згідно з даними літератури, рівень летальності при лептоспірозі перебуває в межах від 3 до 64 % [6-9]. Відтак є актуальним дослідження клініко-патоморфологічних особливостей лептоспірозу, особливо при його тяжкому перебігу.

Матеріали і методи

Проведено клінічний і патоморфологічний аналіз 103 летальних випадків лептоспірозу серед пацієнтів, які перебували на стаціонарному лікуванні в інфекційній клінічній лікарні м. Львова протягом 1990-2005 рр. Летальність в середньому становила 17,6 %. Найбільша – у 1994 р. (38,1 %), найменша – у 2004 р. (5,3 %). Серед померлих чоловіків було 69 (67 %), жінок – 34 (33 %). За віком, відповідно до рекомендацій ВООЗ, хворі розподілились наступним чином: 18-29 р. – 3, 30-44 р. – 14, 45-59 р. – 37, 60-74 р. – 46, 75-89 р. – 3.

Тобто найчастіше помирали люди віком 45-74 р. (80,5 %).

З епіданамнезу відомо, що більшість захворілих працювала на фермах або у домашніх господарствах, вирощуючи свійських тварин, у тому числі нутрій та ондатр, біля яких помічали щурів і мишей. Частина хворих працювала у зернохосвищах, на харчових складах, птахофабриках. Виникнення хвороби також було пов'язане з рибальством, купанням у стоячій воді, вживанням свіжого сирого молока. Серед померлих переважали мешканці сіл (64,1 %).

Пацієнти були госпіталізовані, в середньому, на 5-у добу хвороби. Тривалість перебування в стаціонарі становила від 5 год до 20 діб (в середньому 5,5 доби). Менше однієї доби у лікарні перебували 18 хворих (17,5 %). Клінічний діагноз лептоспірозу був підтверджений у 62,1 % хворих за допомогою виявлення протилептоспірозних антитіл в реакції аглютинації-лізису (РАЛ). У 7,8 % результати дослідження були негативними. В 30,1 % результати аналізів відсутні (за різних причин не проводились). Найчастіше хвороба була спричинена збудником *L. icterohaemorrhagiae* (49,5 %). *L. grippotyphosa* стала причиною хвороби в 4,9 % усіх померлих, у поодиноких випадках – *L. hebdomadis* і *L. cynopteri*.

Результати досліджень та їх обговорення

У всіх пацієнтів лептоспіроз починався гостро, з ознобу. Температура тіла швидко підвищувалась до 38-40 °С (53,4 %), а в подальшому протягом декількох днів знижувалась до субфебрильного або нормального рівня (30,1 %), в окремих випадках до субнормальних цифр.

Частими симптомами були загальна слабкість, анорексія, сухість у роті, біль голови. Турбували болі в м'язах всього тіла (29,1 %), найчастіше в литкових (58,2 %). Артралгія спостерігалась у 8,7 % померлих. Прояви нейротоксикозу з менінгеальними ознаками виявлені у 21,3 %, нудота – у 18,4 %,

ОРИГІНАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

блювання – у 39,8 % хворих. У більше ніж половини хворих спостерігались болі в животі, які інколи імітували симптоми «гострого живота» (1,9 %).

Досить часто виникали олігурія (32,0 %) і анурія (41,7 %). В окремих випадках на момент ушпиталення мала місце поліурічна стадія гострої ниркової недостатності (2,9 %). Найчастішою клінічною ознакою була гепатомегалія (90,3 %), значно рідше виявлялася спленомегалія (11,7 %). На момент госпіталізації більше ніж у половини ви-

падків спостерігалась тахікардія (53,4 %), а також зниження артеріального тиску (40,8 %).

У 90,2 % померлих за життя діагностована жовтянична форма лептоспірозу з проявами геморагічного синдрому. З його клінічних проявів виявляли геморагічну пневмонію, геморагічний кон'юнктивіт, склерит, геморагії по всьому тілу. Крововиливи в місцях ін'єкцій відзначено в 11,0 %, носові кровотечі у 3,9 % пацієнтів.

У померлих виявлені суттєві патологічні зміни гемограми (табл. 1). У пацієнтів виникала гіпо-

Таблиця 1

Показники гемограми хворих (n=103), які померли від лептоспірозу (M±m)

Показник	Показники гемограми	
	При ушпиталенні	Екстремальні значення*
Еритроцити, Т/л	3,33±0,68	2,95±0,08
Гемоглобін, г/л	115,86±2,19	100,77±2,40
ШОЕ, мм/год	37,45±1,79	43,85±1,77
Лейкоцити, Г/л	13,97±0,66	20,69±0,93
Еозинофіли, %	0,43±0,11	0,47±0,11
Юні, %	0,52±0,11	0,76±0,14
Паличкоядерні, %	13,01±0,73	13,46±0,72
Сегментоядерні, %	67,64±1,02	73,93±0,81
Лімфоцити, %	12,66±0,73	16,10±0,73
Моноцити, %	4,25±0,35	5,48±0,35
Тромбоцити, Г/л	87,36±5,36	70,60±4,06

Примітка (тут і далі). * – найвищі значення клінічних і біохімічних показників крові.

хромна анемія, яка у процесі перебігу недуги посилювалася: рівень гемоглобіну становив (100,77±2,40) г/л, зростав лейкоцитоз з характерним зрушенням формули вліво – (20,69±0,93) Г/л, посилювалася тромбоцитопенія – (70,60±4,06) Г/л, була різко підвищена, з тенденцією до зростання, ШОЕ – (43,85±1,77) мм/год.

У більшості пацієнтів у біохімічному аналізі крові відзначена досить висока, зі схильністю до поси-

лення, білірубінемія (табл. 2). В середньому білірубінемія становила (449,57±24,49) мкмоль/л, хоча в окремих хворих вона сягала 1000 мкмоль/л. Активність АлАТ незначно зростала, а тимолова проба була у межах норми у більшості пацієнтів. У всіх випадках у крові пацієнтів виявлено високі показники сечовини – (43,6±1,65) ммоль/л і креатиніну – (0,69±0,02) ммоль/л.

Таблиця 2

Біохімічні показники сироватки крові хворих (n=103), які померли від лептоспірозу (M±m)

Показник	При ушпиталенні	Екстремальні значення*
Білірубін, мкмоль/л	загальний	340,45±20,32
	прямий	255,53±15,39
	непрямий	92,20±6,53
АлАТ, ммоль/(лхгод)	2,35±0,46	2,53±0,45
Тимолова проба, од.	2,07±0,29	2,86±0,34
Сечовина, ммоль/л	31,22±1,23	43,60±1,65
Креатинін, ммоль/л	0,54±0,02	0,69±0,02

ОРИГІНАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

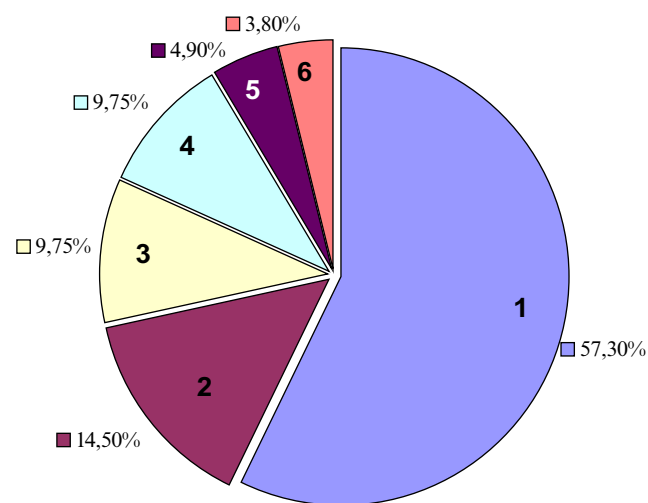
Згідно з даними патанатомічного дослідження, найчастішою причиною смерті хворих на лептоспіроз була гостра нирково-печінкова недостатність (57,3 %) (мал. 1). Серед патоморфологічних змін при гістологічному дослідженні виявлено ураження нирок, яке характеризувалось некрозом епітелію звивистих канальців (65,8 %), значно рідше їх дистрофічними змінами (12,2 %). При дослідженні печінки дуже часто виявляли дистрофічні зміни і деформацію та фрагментацію балок з вогнищевою дисконкомплексацією гепатоцитів (19,5 %). Були виявлені центролобулярні некрози гепатоцитів (48,8 %), зміни, що говорять про гострий інтерстиційний і персистуючий гепатит (4,9 %), портальний цироз печінки (2,4 %). Крім того, виявлені прояви інтрацелюлярного білірубіностазу (80,5 %) та інтракапілярного холестазу (60,2 %). Часто спостерігалась паренхіматозна дистрофія та повнокрів'я внутрішніх органів (65,8 %).

Друге місце серед причин смерті від лептоспірозу зайняла гостра поліорганна недостатність (14,5 %). У хворих, в яких вона стала причиною смерті, за частотою патоморфологічних знахідок переважав некротичний нефроз (60,0 %), дистрофія звивистих канальців (26,7 %), дистрофічні зміни у печінці (26,7 %). Крім того, виявляли набряк-набухання головного мозку (46,7 %), набряк легень (26,7 %), пневмонію та міокардит (по 20,0 %), паренхіматозну дистрофію і повнокрів'я внутрішніх органів (13,3 %).

Третє місце серед причин, що призводили до летального висліді при лептоспірозі, поділили інфекційно-токсичний шок та гостра ниркова недостатність без суттєвих уражень печінки, склавши по 9,75 %. У випадках, в яких смерть спричиняв інфекційно-токсичний шок, поряд із змінами в печінці, виявляли некротичні та дистрофічні перетворення у звивистих канальцях нирок, а також виражені дистрофічні зміни і повнокрів'я внутрішніх органів, набряк мозку. При гострій нирковій недостатності переважав некроз епітелію звивистих канальців, а при її поєднанні з дихальною недостатністю некротичний нефроз виявляли поряд з геморагічною пневмонією.

Безпосередньою причиною смерті у 4,9 % хворих стала двобічна зливна геморагічна пневмонія. У 3,8 % причиною смерті були кровотечі та крововиливи у внутрішні органи внаслідок геморагічного синдрому, що часто є визначальним фактором, який зумовлює ступінь тяжкості й прогноз лептоспірозу. Частими проявами геморагічного синдрому були: внутрішньоальвеолярні кро-

вовиливи (61,0 %), геморагії під шкіру, у м'язову тканину, постін'єкційні геморагії (56,1 %). Рідше спостерігали геморагії у слизові (46,3 %) та серозні (46,3 %) оболонки. Геморагії у мозок і мозкові оболонки, у серце (міокард, ендокард і перикард), у легені знайдено відповідно у 36,6, 34,1 і 29,3 %. Виявлено геморагії та ерозії у слизову оболонку травного каналу, а також у залози внутрішньої секреції (підшлункову, надниркові, щитоподібну, виличкову – 21,9 %). Проявом ДВЗ-син-

Мал. 1. Причини смерті від лептоспірозу (n=103):

1 – гостра нирково-печінкова недостатність; 2 – гостра поліорганна недостатність; 3 – інфекційно-токсичний шок; 4 – гостра ниркова недостатність; 5- геморагічна пневмонія; 6 – кровотечі й крововиливи.

друму були лейкоцитарно-фібринові тромби у мікроциркуляторному руслі різних органів (12,2 %).

Таким чином, аналіз летальних випадків лептоспірозу свідчить про різноманіття патоморфологічних проявів, поліорганність уражень з домінуванням некротично-запальних та дегенеративних змін, передовсім в нирках і печінці.

Висновки

1. Летальність при лептоспірозі становить 17,6 % і є найвищою при іктерогеморагічній формі хвороби.

2. Серед померлих хворих на лептоспіроз у 49,5 % недуга була спричинена *L. Ictero-haemorrhagiae*, у 4,9 % *L. grippotyphosa*, в поодиноких випадках – *L. hebdomadis* і *L. cynopteri*.

3. Найчастішою причиною смерті була нирково-печінкова недостатність (57,3 %), рідше – поліорганна недостатність (14,5 %), інфекційно-токсичний шок (9,75 %).

ОРИГІНАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

4. Провідним компонентом у патоморфології, патогенезі й клінічній картині лептоспірозу є геморагічний синдром, найчастішими проявами якого є геморагічна пневмонія, кровотечі та крововиливи.

5. Актуальними залишаються рання клінічна і специфічна діагностика лептоспірозу та адекватне лікування в умовах стаціонару.

Література

1. Дикий Б.М., Пришляк О.Я., Кіріак О.П. та ін. Лептоспіроз: актуальність, епідеміологія // Галицький лікарський вісник. – 2005. – Т. 12, № 1, частина 1. – С. 72-73.
2. Сельнікова О.П., Росада М.О., Сурмашева О.В. та ін. Епідеміологічні особливості лептоспірозів в Україні в сучасний період // Інфекційні хвороби. – 2002. – № 3. – С. 11-15.
3. Kariv R., Klempfner R., Barnea A. et al. The changing of leptospirosis in Israel // Emerg. Infect. Dis. – 2002. – V. 8, N 9. – P. 1008-1010.
4. Levet P.N. Leptospirosis // Clin. Microbiol. Rev. – 2001. – V. 14, N 2. – P. 296-326.
5. Андрейчин М.А., Васильева Н.А. Ураження нирок при лептоспірозі // Сучасні інфекції. – 2000. – № 4. – С. 13-16.
6. Авдеева М.Г. Причины летальных исходов лептоспи-

роза // Эпидемиология и инфекционные болезни. – 2003. – № 6. – С. 30-34.

7. Мельник Г.В., Жукова Л.И. Патоморфогенез печени, почек и легких у больных желтушным лептоспирозом // Архив патологии. – 2004. – № 1. – С. 3-7.

8. Матяш В.И. Патогенетические особенности инфекционно-токсического шока при лептоспирозе // Сучасні інфекції. – 2000. – № 3. – С. 59-62.

9. Анисимова Ю.Н., Матяш В.И. Клинико-морфологическая характеристика летальных исходов при лептоспирозе / / Там само. – 2000. – № 2. – С. 64-66.

CLINICAL-PATHOMORPHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF LETHAL CASES OF LEPTOSPIROSIS

I.H. Yavorsky, O.O. Zubach, O.M. Zinchuk

SUMMARY. Clinical and pathomorphological peculiarities of 103 letal cases of leptospirosis were researched. The principal causes of death in leptospirosis cases are hepato-renal insufficiency (57,3%), polyorganic insufficiency (14,5%), infectioustoxic shock (9,75%), isolated acute renal insufficiency (9,75%) and hemorrhagic syndrome (8,7%).

Key words: leptospirosis, complications, causes of death.

© Маркович В.П., 2007
УДК 614.446

В.П. Маркович

ПРОФІЛАКТИЧНА ДЕЗІНФЕКЦІЯ ПІД ЧАС ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ ПОВЕНІ

Закарпатська обласна санепідемстанція

Проаналізовано матеріали з організації та проведення дезінфекційних і дератизаційних робіт під час ліквідації наслідків катастрофічної повені в Закарпатській області 2001 р. Проведена робота сприяла запобіганню епідемічним ускладненням серед постраждалого населення.

Ключові слова: повінь, дезінфекція, дератизація, санітарна очистка, профілактичні заходи.

Березнева повінь 2001 р. в Закарпатті охопила 9 районів області. З метою запобігання спала-

хам інфекційних захворювань, пов'язаним із затопленням значної кількості населених пунктів, силами санепідемслужби області необхідно було провести знезараження води шляхом дезобробок у 28 325 децентралізованих джерелах водопостачання та дезобробок у 27 756 надвірних туалетах і 40 793 затоплених або підтоплених житлових будинків [1].

Метою дослідження було вивчення ефективності дезінфекційних і дератизаційних робіт при ліквідації наслідків повеней.